

зику у системі середовища життєзабезпечення людини та сприяти безперервності економічної діяльності.

Страховання природних ресурсів є частиною страхування ресурсокористування. З іншого боку, природні ресурси як категорію можна уявити у вигляді комплексу функцій, тобто – як основу для виробництва матеріальних благ та як середовище життєзабезпечення людини. У такому варіанті поняття страхування природних ресурсів та ресурсокористування ідентичні.

Основні функції страхування природних ресурсів як економічної категорії полягають у: формуванні спеціалізованого страхового фонду щодо нераціонального ресурсокористування; відшкодуванні втрат від нераціонального ресурсокористування – а це зниження якості ресурсів, неефективність використання природноресурсного потенціалу, зміна його функцій; попередженні та мінімізації збитку від нераціонального ресурсокористування.

Особливий інтерес щодо ресурсокористування становить проблема страхування лісових масивів, їхніх середовищезахисних та кліматотвірних функцій.

Література

1. Постанова Верховної Ради України "Про заходи Кабінету Міністрів України щодо виконання законодавства України про мінімізацію збитків від руйнівної дії паводків і повеней, захист населених пунктів, народногосподарських об'єктів і земель від шкідливої дії вод" від 6 лютого 2003 р. № 494 – IV.

2. Постанова Верховної Ради України "Про Рекомендації парламентських слухань щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні" – від 20 лютого 2003 р. № 565 – IV.

3. Російським лісам настав час стати полями страховими/ Страховий Форум. Події. Страхування. 2001. Преса URL: http://www.insforum.ru/events/ins2001/press/rossijskim_lesam_pora_stat_polyami_strahovymi.shtml. Дата 03.02.02.

УДК 336.76:330.502.17

Ст. викладач М.М. Якуба – НЛТУ України

МОДЕЛЮВАННЯ ПОВЕДІНКИ ІНВЕСТОРА НА ФОНДОВОМУ РИНКУ В КОНТЕКСТІ ОЦІНКИ ЕКОЛОГІЧНИХ ВТРАТ

Розглянуто питання формування алгоритму поведінки інвестора на сучасному фондовому ринку України в контексті концепції екологізації економіки. Висвітлено проблему використання нового чинника у формуванні інформаційного простору для прогнозування ділової активності фондового ринку та вибору адекватного портфеля акцій.

Ключові слова: фондовий ринок, екологічні втрати, ринок альтернативних інвестицій, інвестиційний портфель.

Senior teacher M.M. Yakuba – NUFWT of Ukraine

Stock market investor behaviour model taking into consideration the ecological losses

The question of investor behaviour under the ecological concept at the modern Ukrainian stock market is considered. The problem of business activity information space creation using a new factor for the optimal portfolio of shares selection is considered.

Keywords: stock market, ecological losses, alternative investment market, the portfolio of the investment.

В умовах економіки, що трансформується, фондовий ринок виступає як індикатор, що відображає її загальний стан, окрім того, фондовий ринок дає змогу акумулювати та перерозподіляти інвестиційний капітал з одних галузей у інші. Такий перерозподіл, за допомогою інвестування капіталу в цінні папери та формування інвестиційних портфелів, сприяє рівномірному розвитку всіх галузей економіки. Посередники здійснюють операції на різних видах фондового ринку.

Фондовий ринок України має три різновиди ринків (рис. 1)[2]. Членами біржі є посередники – особи, зареєстровані на біржі, які здійснюють операції з купівлі-продажу цінних паперів за рахунок клієнта та за свій рахунок (брокерська та дилерська діяльність). Посередниками можуть бути банки, спеціалізовані підприємства, інвестиційні компанії.

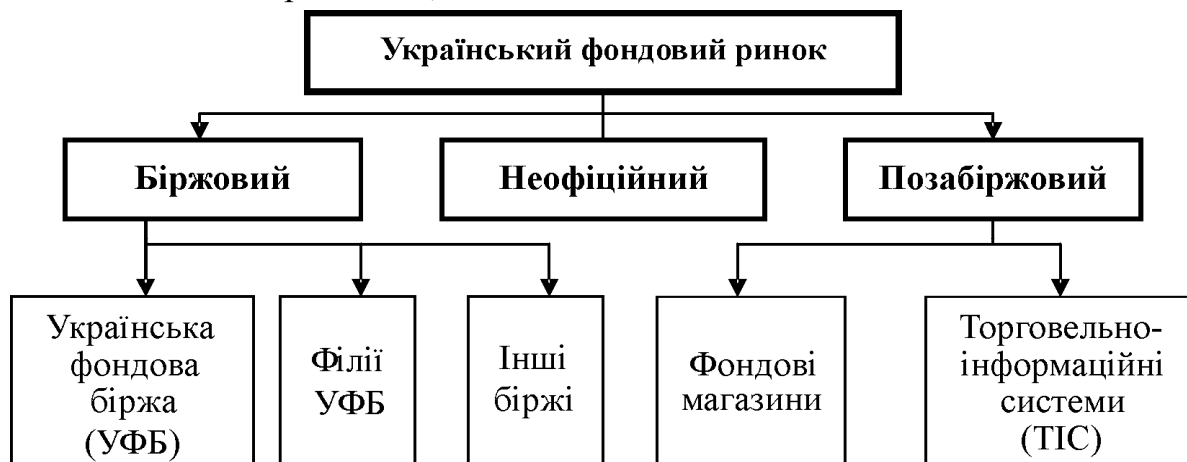

Рис. 1. Суб'єктна структура фондового ринку України

Позабіржовий ринок представлений торговельно-інформаційними системами (ТІС). Основною ТІС України є позабіржова фондова торговельна система (ПФТС). Критерієм визначення ділової активності фондового ринку є індекс ПФТС, котрий формують на підставі торгівлі 17 підприємств, що становлять найбільшу частку фондового ринку України (здебільшого енергетичні, нафтові та металургійні).

На неофіційному ринку здійснюють операції з цінними паперами, що не пройшли лістинг на перші два типи ринку. Для сучасного стану фондового ринку характерним є високий обсяг торгів, а його функціонування залежить від стану зовнішнього середовища (рис. 2) [4].

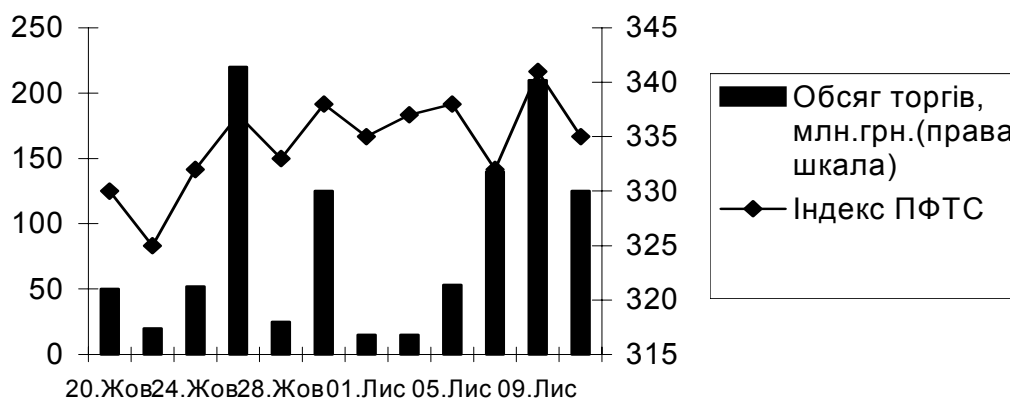

Рис. 2. Організований фондовий ринок

Аналіз літературних джерел та практики розвитку фондового ринку України дав змогу виділити чинники зовнішнього середовища, які найбільш істотно впливають на процеси обігу цінних паперів [2]: обсяг ВВП; обсяг виготовлення; обсяг інвестицій; курс грн./долар; індекс інфляції; процентна ставка; дефіцит бюджету; обсяг зовнішньої торгівлі.

Серед наведених, як бачимо, відсутній чинник *екологічності виробництва* як національного продукту, так і галузевих виробництв. При цьому екологічність повинна відображати співвідношення між величиною екологічних втрат (вилучення води, скиди у воду забруднюваних речовин, шкідливі викиди у повітря, екодеструктивний вплив на ґрунти) та сумою ВДВ (валової додаткової вартості). Проте нова концепція екологізації економіки та постійний дефіцит інвестиційних ресурсів для їх суто екологічного спрямування формують чи не єдину можливість вирішення екологічної проблеми – перетворення екологічних виробів і послуг у вигідний для національної економіки товар.

Необхідно наголосити, що поняття екологізації економіки відрізняється від поняття охорона навколишнього середовища. Головна різниця полягає в тому, що останнє потребує значних засобів на компенсацію недоліків екологічно недосконалої технології (дорогі природоохоронні споруди, засоби знешкодження наслідків втручання у природу). На відміну від цього, екологізація ліквідує не наслідки, а причини екологічної деструкції [1].

Екодеструктивні зміни в довкіллі спричиняють негативні процеси в економічних системах. Ці процеси призводять до виникнення економічних втрат (еколого-економічних збитків) і є складним явищем, до якого не можна підходити з позицій простого підсумовування можливих наслідків. Варто розрізняти: витрати на запобігання забрудненню; витрати зі зменшення шкідливого впливу забруднення; витрати на ліквідацію наслідків забруднення. Ці проблеми активно висвітлюють у сучасній науковій літературі. Зазначимо тільки, що розрахунок величини еколого-економічного збитку зводиться до трьох основних складових – втраченої, недовиробленої та компенсаційної.

Запропоноване розширене коло макроекономічних чинників (із включенням до нього чинника екологічності виробництва) формуватиме інформаційний простір для побудови моделі індексу ПФТС, на підставі якої здійснюється прогнозування ділової активності фондового ринку України та вибір адекватного до змін зовнішнього середовища портфеля акцій.

Портфель цінних паперів є додатковим джерелом отримання прибутку і, отже, правильний вибір його виду дає змогу збільшити фінансову стійкість суб'єкта господарської діяльності. Вибір емітентом корпоративних цінних паперів котрогось із напрямів екологізації виробництва чи їх поєднання у певній комбінації істотно змінює інвестиційну привабливість емітента з позицій перспективності, надійності та дохідності його виробництва.

Для прийняття зважених рішень інвестори потребують належного рівня розвитку інформаційної сфери формування ринку цінних паперів. При цьому інформація має важливе значення для приведення в дію як торговельного механізму з визначення продавця та покупця, так і механізму захисту інвесторів від банкрутства об'єктів або їх недобросовісної роботи.

Сучасне розуміння поведінки інвестора на фондовому ринку містить певний набір дій для вибору портфеля акцій, відповідного майбутній економічній умові. Такий алгоритм поведінки складається з кількох етапів:

- Етап 1. Прогнозування макроекономічних чинників (включаючи рівень екологічності) та обсягу торгів за допомогою моделей часового ряду.
- Етап 2. Прогнозування індексу ПФТС за допомогою багатофакторної регресійної моделі.
- Етап 3. Прогнозування діапазону ділової активності фондового ринку за допомогою дискримінантних функцій.
- Етап 4. Прогнозування циклічної складової та її аналіз.
- Етап 5. Розроблення стратегії та тактики поведінки інвестора на фондовому ринку в процесі вибору виду портфеля акцій.

Наведений алгоритм уможливорює розробку сценарію поведінки інвестора на фондовому ринку (включаючи формування стратегії та тактики такої поведінки), виходячи зі значень макроекономічних чинників, що прогножуються, обсягу торгів і індексу ПФТС. Своєю чергою, індекс ПФТС є індексом, який відображає ділову активність ринку в цілому, а серед чинників, що здійснюють найбільший вплив на рівень такої активності дедалі вагомішим буде *рівень екологічності виробництва*. Адже, серед емітентів на ринку альтернативних інвестицій (АІМ) – більше третини видобувають і переробляють природні ресурси (рис. 3)[5].

Рис. 3. Структура емітентів на АІМ (за ринковою капіталізацією)

До найбільш екологічних та природомістких галузей економіки сьогодні в Україні належать такі: електроенергетика, паливна, чорна металургія, деревообробна та целюлозно-паперова промисловість. Підприємства цих галузей, як уже зазначалось, формують індекс ПФТС. Саме для підприємств цих галузей екологічно орієнтоване удосконалення виробничих систем, особливо за рахунок зменшення енерго- та матеріаломісткості одиниці продукції, зменшення екологічних втрат від екодеструктивної діяльності може стати значним резервом інвестиційних засобів, які можна буде використати на розвиток перспективних напрямів виробництва та підвищення його ефективності. За такою схемою інвестиційна привабливість емітента безпосередньо пов'язана з економічним та екологічним аспектом його діяльності.

Виготовлення екологічно орієнтованих товарів та послуг – це сфера виробництва, що спирається на потужний науковий потенціал. Окрім того, необхідно відзначити ідеологічну "чистоту" цієї групи товарів і послуг. Адже екологізація економіки – це міжнародно визнана благородна мета, а міжнародна громадськість є підготованою до сприйняття екологічних товарів і можна навіть вести мову про їх очікуваність.

Отже, одним з найефективніших в економічному й екологічному розумінні шляхів реструктуризації (економіки) з метою підвищення інвестиційної привабливості та пожвавлення ділової активності можна вважати трансформацію виробничої діяльності в напрямку спеціалізації на випуску товарів екологічного призначення.

Література

1. **Методи оцінки екологічних втрат:** Монографія/ За ред. д-р екон. наук Л.Г. Мельника та канд. екон. наук О.І. Карінцевої. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2004. – 288 с.
2. **Пономаренко В.С., Расвинсва О.В., Стрижиченко К.А.** Моделювання поведінки інвестора на фондовому ринку: Монографія. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2004. – 264 с.
3. **Козловський С.О., Якуба М.М.** Стратегічні параметри інвестиційного портфеля з урахуванням екологічного імперативу// Наук. вісник УкрДЛТУ: Зб. наук.-техн. праць. – Львів: УкрДЛТУ. – 2004, вип. 14.7. – С. 143-147.
4. **Финансовый рынок** Украины: индикаторы// Эксперт, № 43/2005. – С. 56-57.
5. **Экономика и финансы/Фабрика звезд бизнеса**// Эксперт, № 42/2005. – С. 44-47.

